Aan de vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) Tweede Kamer der Staten-Generaal

Betreft: Wolvenmonitoring met visolie als lokstof, blikjes vis en kadavers.

Laren, 27 september 2026

Geachte voorzitter en leden van de vaste commissie voor Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en staatssecretaris S.P.A. Erkens,

Namens Stichting Annemieke leg ik uw commissie een dossier voor over het gebruik van visolie als lokstof, kadavers en vis uit blik binnen de wolvenmonitoring in Nederland, de rol van Wolven in Nederland en de ontwikkelingen rond de Taskforce Wolf en het Landelijk Deskundigenteam Wolf, met het verzoek de daaruit voortvloeiende vragen voor beantwoording aan de staatssecretaris voor te leggen.

Uit een via de Wet open overheid (Woo) openbaar geworden e-mail van 14 februari 2013 blijkt dat het televisieprogramma Vroege Vogels had gevraagd aan Staatsbosbeheer om medewerking aan een onderzoek waarbij twintig camera's in natuurgebieden zouden worden geplaatst. ***Vervolgens kwam daar ineens het plan bij om daar kadavers bij te plaatsen, om te zien wat erop afkomt***. Daarbij staat letterlijk: "***Men hoopt natuurlijk op de eerste waarneming van de wolf, of een lynx***."

In dezelfde e-mail staat vervolgens: "***Het verzoek aan ons is of we kadavers uit de Oostvaardersplassen willen leveren***."

Deze e-mail is onderdeel van de Woo-documentatie die door Staatsbosbeheer openbaar is gemaakt bij het Woo-besluit van 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279. Het betreffende document is aangeduid als Z21-5722-9 (1/1).

Vervolgens blijkt uit het Protocol netwerk cameravallen Wolven In Nederland, versie 30 april 2014, eveneens openbaar gemaakt bij het Woo-besluit van Staatsbosbeheer van 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279, als bijlage bij document Z21-5722-26, dat samenwerkingsverband Wolven in Nederland naar aanleiding van wolvenwaarnemingen vlakbij de Nederlandse grens samen met natuurorganisaties een netwerk van cameravallen wilde opzetten in natuurgebieden nabij de grens.

Voor de plaatsing van deze cameravallen werd in hetzelfde protocol geadviseerd deze te richten op drukke wildwissels en daarbij visolie en eventueel een kadaver van een wild dier te gebruiken. Letterlijk staat er: "***Advies is de cameraval te richten op drukke wildwissels (weg van menselijke paden) gecombineerd met lokstof (visolie (verkrijgbaar bij drogist), evt. kadaver wild dier) om een dier van een hoofdpad /spoorbaan/beekloop weg te lokken***;"

Enkele weken later werd het cameravalnetwerk publiek beschreven in de Provinciale Zeeuwse Courant van 14 juni 2014. Ook RTL Nieuws berichtte op 15 juni 2014 onder de kop "Camera's moeten wolf aan grens gaan spotten". Daarbij worden Wolven in Nederland, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen genoemd. In beide berichten worden visolie en kadavers niet genoemd.

In een tweede reeks Woo-documenten van Staatsbosbeheer uit de appgroep "Veluwe Monitoring (Wolven)", waarin boswachters en medewerkers van de Zoogdiervereniging en WUR/WENR zitten, blijkt vervolgens dat ook in 2024 visolie bij de wolvenmonitoring werd aangebracht. De Zoogdiervereniging, die inmiddels Zodion Zoogdieronderzoek Nederland heet, is in opdracht van BIJ12 betrokken bij de uitvoering en coördinatie van de wolvenmonitoring in Nederland.

Op 22 mei 2024 om 11:50:32 is verzonden: "***De wolf vindt de visolie lekker om in te rollen. Die olie was tien dagen geleden voor mijn vakantie aangebracht***."

Deze Woo-documenten zijn verkregen na het Woo-verzoek van ondergetekende van 19 mei 2025. Na bezwaar is het afwijzingsbesluit bij beslissing op bezwaar van 21 juli 2026, kenmerk Z25-3216 / D25-21462, herroepen. Alleen het afwijzingsbesluit van 28 januari 2026 is door Staatsbosbeheer gepubliceerd. De beslissing op bezwaar en de ruim 300 Woo-documenten niet. Ik heb Staatsbosbeheer verzocht om alsnog dit besluit en bijbehorende documenten openbaar op hun website te publiceren.

Draaiboek Natuurmonumenten 2021

In de documenten die openbaar zijn gemaakt bij het Woo-besluit van Staatsbosbeheer van 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279, bevindt zich ook het interne Draaiboek Wolf "Handleiding voor de omgang met de wolf voor beheereenheden van Natuurmonumenten, versie juli 2021.Onder "Monitoring met cameravallen" staat letterlijk: "***Het actief aanbieden van voedsel of een interessante geur zoals visolie als lokmiddel is onverantwoord en mag niet worden toegepast***."

Daarnaast staat in hetzelfde draaiboek: "***Voer of lok de wolf niet***."

Dit is opvallend, omdat uit de hiervoor genoemde Woo-documenten blijkt dat in 2024 opnieuw visolie werd aangebracht binnen de wolvenmonitoring. Uit deze documenten blijkt niet door welke persoon of organisatie deze visolie werd aangebracht, in wiens opdracht dit gebeurde en met welk doel.

Bijzonder detail uit die Woo-documenten, in een interne e-mail van Staatsbosbeheer van 14 april 2014 wordt geschreven dat media Staatsbosbeheer benaderen voor een "genuanceerd, deskundig verhaal" en niet voor verhalen van mensen "die niet meer kunnen nadenken als het woord 'wolf' valt". Tussen haakjes worden daarbij expliciet "Wolven in Nederland, NM genoemd. Een opmerkelijke kwalificatie van Staatsbosbeheer, zeker gezien de prominente rol die juist Wolven in Nederland en Natuurmonumenten destijds al in het wolvendossier vervulden.

Gebruik van blikjes vis bij wolvenmonitoring

Naast de eerder genoemde documenten over het gebruik van de lokstof visolie en kadavers beschikt Stichting Annemieke over officiële beelden uit de wolvenmonitoring waarop te zien is dat een persoon die zeer bekend is in de wolvenmonitoring wereld, vis uit een blikje op de grond gooit op een locatie waar vervolgens een wolf door een cameraval wordt vastgelegd. Dit betreft de heer [redacted] die betrokken is bij de wolvenmonitoring en is onder meer rayon beheerder van Midden-Drenthe bij Stichting Het Drentse Landschap, regiocoördinator Drenthe van het Wolvenmeldpunt (BIJ12/ Zoogdiervereniging).

Daarnaast berichtte het Algemeen Dagblad op 22 mei 2021 over de veroordeling van [redacted] in Duitsland. De heer [redacted] werd tot tweemaal toe zonder toestemming aangetroffen in een militair gebied (vlak over de grens bij Klazienaveen in Meppen) waar wolven verbleven. De eerste keer verklaarde hij dat hij een verdwaalde vogelaar was en kreeg hij een waarschuwing. Desondanks ging hij door met het zoeken naar wolven en werd hij opnieuw aangetroffen. Een woordvoerder van de WTD stelde dat [redacted] "overduidelijk" een wolvenspotter was en op sociale media opschepte over zijn hobby. De rechtbank achtte hem schuldig aan huisvredebreuk en legde hem een geldboete van 800 euro op.

Deze feiten roepen vragen op over het gebruik van visolie als lokstof ("verkrijgbaar bij drogist"), kadavers en blikjes vis binnen de wolvenmonitoring, de verantwoordelijkheid en het toezicht daarop en de wettelijke grondslag voor deze werkwijze.

Daartegenover staat de boodschap die vanuit de overheid wordt uitgedragen. De Rijksoverheid houdt burgers expliciet voor: "***lok de wolf niet met eten of op een andere manier***". Ook BIJ12 adviseert: "***voer of lok de wolf niet***", met als uitgangspunt dat wolven hun natuurlijke schuwheid voor mensen moeten behouden.

Stichting Annemieke benadrukt dat een deel van deze documenten en werkwijzen inmiddels meer dan tien jaar oud is. De recente Woo-documenten, waaruit blijkt dat in 2024 aantoonbaar opnieuw visolie binnen de wolvenmonitoring werd aangebracht, geven echter aanleiding om ook deze eerdere werkwijze alsnog onder de aandacht van uw staatssecretaris en uw commissie te brengen.

Juist deze combinatie van de eerdere en recente bevindingen, afgezet tegen de boodschap die de overheid zelf uitdraagt, vormt voor Stichting Annemieke aanleiding om de volgende vragen te stellen.

Stichting Annemieke verzoekt de vaste commissie LVVN en de Kamerleden kennis te nemen van onderstaande vragen en deze voor beantwoording aan de staatssecretaris voor te leggen.

Vragen:

1.Welke organisaties en overheidsinstanties waren vanaf 2013 tot en met heden verantwoordelijk voor de uitvoering van de wolvenmonitoring en het wolvenonderzoek in Nederland, in wiens opdracht gebeurde dit, hoe waren de verantwoordelijkheden voor de gebruikte onderzoeks- en monitoringsmethoden verdeeld en aan welke organisaties of personen zijn daarvoor vergunningen en/of ontheffingen verleend?

2. Welke rol had het televisieprogramma Vroege Vogels bij de opzet en uitvoering van deze wolvenmonitoring?

3. Wie heeft het plan geïnitieerd om kadavers bij de cameravallen te plaatsen met de hoop een wolf of lynx vast te leggen, en welke rol had Vroege Vogels daarbij?

4. Waarom was Vroege Vogels als journalistiek programma betrokken bij een project waarin het plaatsen van kadavers bij cameravallen werd besproken?

5. Heeft Staatsbosbeheer daadwerkelijk kadavers uit de Oostvaardersplassen geleverd voor dit cameravalproject om wolven van een hoofdpad, spoorbaan of beekloop weg te lokken?

6. Indien Staatsbosbeheer geen kadavers uit de Oostvaardersplassen heeft geleverd, zijn binnen dit project dan kadavers van andere herkomst gebruikt? Zo ja, waar vandaan?

7. Waren de ministeries EZ en LNV destijds op de hoogte van dit cameravalproject van samenwerkingsverband Wolven in Nederland, waarbij samen met natuurorganisaties nabij de Nederlandse grens een netwerk van cameravallen werd opgezet met als doel de aanwezigheid en komst van wolven vast te leggen?

8. Waren de ministeries ook op de hoogte van het bijbehorende protocol, waarin werd geadviseerd cameravallen te combineren met lokstof "visolie (verkrijgbaar bij drogist), evt. kadaver wild dier" om een dier van een hoofdpad, spoorbaan of beekloop "weg te lokken"?

9. Is vooraf beoordeeld of het gebruik van visolie als lokstof en het eventueel plaatsen van kadavers van wilde dieren, met als expliciet doel dieren "weg te lokken" en wolven te lokken ten behoeve van de wolvenmonitoring, kon worden aangemerkt als het opzettelijk verstoren van de wolf, die destijds als strikt beschermde soort onder Bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn viel en waarvoor artikel 12 van die richtlijn het opzettelijk verstoren verbood?

10. Hoe verhoudt het gebruik van de lokstof visolie en kadavers om wolven van een hoofdpad, spoorbaan of beekloop weg te lokken zich tot het uitgangspunt van de Nederlandse overheid dat wolven hun natuurlijke schuwheid voor mensen moeten behouden en niet door menselijke handelingen, aanwezigheid of geuren aan mensen mogen wennen?

11. Indien voor deze werkwijze toestemming, een ontheffing of vergunning was vereist en verleend, aan wie en wanneer is deze verleend, door welke instantie en op welke wettelijke grondslag?

12. Wolven in Nederland bestond ten tijde van het cameravalproject uit Natuurmonumenten, Stichting ARK Natuurontwikkeling (inmiddels Stichting ARK Rewilding Nederland), FREE Nature, Koninklijke Jagersvereniging, IVN, IFAW, Studio Wolverine, Rewilding Foundation, Nationale Postcodeloterij en de Zoogdiervereniging. Welke van deze organisaties was verantwoordelijk voor de opzet en uitvoering van het cameravalproject en voor de beschreven werkwijze waarbij visolie als lokstof bij de cameravallen werd aangebracht en kadavers werden gebruikt om dieren van een hoofdpad, spoorbaan of beekloop weg te lokken?

13. Bent u ermee bekend dat de domeinnaam Wolveninnederland. nl reeds op 27 november 2007 werd geregistreerd, dat Wolven in Nederland vervolgens in 2008 van start ging, ver voordat er wolven in Nederland rondliepen, en dat de website www. Wolveninnederland. nl in 2009 financieel werd ondersteund door het INNO-fonds van het Wereld Natuur Fonds (WNF) en de Nationale Postcode Loterij, waarbij de Nationale Postcode Loterij ook vandaag de dag nog financieel betrokken is bij het werk aan Wolven in Nederland? Welke financiële bijdragen, subsidies, opdrachten of andere vormen van financiering zijn vanaf 2008 door de Rijksoverheid, provincies of andere overheidsinstanties rechtstreeks aan organisaties binnen Wolven in Nederland verstrekt?

14. Bent u ermee bekend dat [redacted] door de Rijksoverheid en BIJ12 wordt gepresenteerd als 'onafhankelijk voorzitter' van het Landelijk Overleg Wolf, dat op 25 november 2020 onder zijn leiding van start ging? Stichting Annemieke betwist deze kwalificatie. [redacted] was vanaf april 2011 lid van de Raad van Commissarissen van de Nationale Goede Doelen Loterijen en trad in 2021 toe tot het bestuur van Stichting de Novamedia Fundatie, waarvan hij inmiddels voorzitter is. Deze stichting is 100% eigenaar van Novamedia Holding B.V./Postcode Lottery Group, waar de Nationale Postcode Loterij deel van uitmaakt. Tegelijkertijd verleende de Nationale Postcode Loterij financiële ondersteuning aan activiteiten van Wolven in Nederland én aan organisaties die deel uitmaken van dit samenwerkingsverband, waaronder ARK Rewilding Nederland en Natuurmonumenten. Op welke gronden is [redacted] onder deze omstandigheden als 'onafhankelijk voorzitter' aangemerkt, en zijn deze bestuurlijke en financiële relaties bij zijn benoeming onderzocht, gemeld en meegewogen?

15. Stichting Annemieke is in het bezit van een brief van Wolven in Nederland van 12 maart 2014 aan de algemeen directeur van het Interprovinciaal Overleg (IPO), met als bijlage het document "Missie Statement WolvenInNederland". Daarin stelt Wolven in Nederland "objectieve informatie" te geven en "open, toegankelijk en bereikbaar" te zijn. Hoe verhoudt deze verklaring zich tot het feit dat in de publieke communicatie over het cameravalproject geen melding werd gemaakt van het in het protocol geadviseerde gebruik van visolie als lokstof en eventueel kadavers om dieren "weg te lokken"?

16. In het Operationeel Draaiboek Wolf - Fase 1 van 29 januari 2015, opgesteld in opdracht van het Interprovinciaal Overleg (IPO) - Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP) en waaraan medewerkers van het Ministerie van Economische Zaken, provincies en BIJ12 hebben meegeschreven, staat letterlijk dat Wolven in Nederland zich inzet "om draagvlak voor de wolf te creëren". Tegelijkertijd bestond dit samenwerkingsverband overwegend uit organisaties die zich actief inzetten voor de komst, bescherming en acceptatie van de wolf in Nederland. In het missiestatement bij een brief van Wolven in Nederland aan het IPO van 12 maart 2014 stelt het samenwerkingsverband echter "objectieve informatie" te geven. Hoe kan onder deze omstandigheden worden gesproken van objectieve informatievoorziening en hoe werd die objectiviteit gewaarborgd?

17. Wolven in Nederland speelt ook jaren later nog steeds een grote rol in het wolvendossier. Op 20 oktober 2025 gaf BIJ12 tijdens een bijeenkomst van Wolven in Nederland een presentatie over onder meer de Landelijke Aanpak Wolf en het Landelijk Deskundigenteam Wolf. Omdat Stichting Annemieke op de hoogte was van deze presentatie is deze gericht via de Woo opgevraagd en vervolgens

openbaar gemaakt bij Woo-besluit van de provincie Gelderland van 10 december 2025, zaaknummer 2025-013592. Waarom werd deze beleidsrelevante informatie niet uit eigen beweging openbaar gepubliceerd, bijvoorbeeld via het Landelijk Informatiepunt Wolven, maar was hiervoor een gericht Woo-verzoek nodig, en hoe verhoudt dit zich tot de transparantie die burgers van de overheid mogen verwachten binnen het wolvendossier?

18. Wat is de huidige status van de aangekondigde Taskforce Wolf, die provincies en burgemeesters zou ondersteunen bij wolvenincidenten en zou adviseren over "afschrikken, verjagen of afschieten", waarbij tevens per provincie gekwalificeerde personen beschikbaar zouden zijn voor de daadwerkelijke uitvoering van deze interventies?

19. Klopt het dat taken deze Taskforce inmiddels geheel wordt ondergebracht bij het Landelijk Deskundigenteam Wolf binnen de Landelijke Aanpak Wolf?

19a. Zo ja, welke personen en organisaties maken deel uit van dit Landelijk Deskundigenteam Wolf en zijn daar personen of organisaties bij betrokken die verbonden zijn aan Wolven in Nederland?

20. Maakt ook Averti Ecologie B.V./ de heer Glenn Lelieveld onderdeel uit van het Landelijk Deskundigenteam Wolf?

21. Maakt ook Stichting Wildaanrijdingen Nederland onderdeel uit van het Landelijk Deskundigenteam Wolf? Zo nee, waarom niet?

22. Met welk doel en door wie werd in mei 2024 visolie aangebracht binnen de wolvenmonitoring op de Veluwe?

23. Was voor het aanbrengen van visolie op een locatie waar wolven ermee in aanraking konden komen een vergunning/ ontheffing verleend en zo ja, door welke instantie is deze verleend en op welke wettelijke grondslag?

24. Worden binnen de huidige wolvenmonitoring nog steeds visolie, kadavers of andere lokmiddelen gebruikt? Zo ja, door wie, met welk doel, op welke locaties en op basis van welk protocol of welke vergunning/ ontheffing?

25. Hoe verklaart u dat binnen de wolvenmonitoring visolie als lokstof en kadavers zijn gebruikt om dieren van een hoofdpad, spoorbaan of beekloop "weg te lokken", en dat uit Woo-documenten blijkt dat in 2024 opnieuw visolie bij wolvenmonitoring is aangebracht, terwijl vanuit de overheid en wolvenorganisaties juist wordt uitgedragen dat wolven niet met eten of op een andere manier gelokt moeten worden en hun natuurlijke schuwheid voor mensen moeten behouden?

26. Waarom wordt binnen de wolvenmonitoring vis uit blik gebruikt op een locatie waar wolven met cameravallen werden gemonitord, en met welk doel werd deze vis daar aangebracht?

27. Is het gebruik van vis of ander voedsel om wolven te lokken onderdeel van een vastgesteld monitorings- of onderzoeksprotocol? Zo ja, welk protocol en wie heeft deze werkwijze vastgesteld en goedgekeurd? En zo ja, waar staat dit gepubliceerd?

28. Was bij het ministerie, BIJ12, de Zoogdiervereniging en andere bij de wolvenmonitoring betrokken organisaties bekend dat [redacted] in Duitsland was veroordeeld wegens het herhaaldelijk zonder toestemming betreden van militair terrein waar wolven verbleven, en is naar aanleiding van deze veroordeling beoordeeld of hij zijn werkzaamheden binnen de Nederlandse wolvenmonitoring en zijn positie als regiocoördinator Drenthe van het Wolvenmeldpunt kon voortzetten? Zo ja, door wie is deze beoordeling uitgevoerd, wat was de uitkomst en welke maatregelen zijn genomen?

29. Welke eisen op het gebied van gedrag, integriteit en naleving van natuur- en toegangsregels gelden voor medewerkers, coördinatoren en vrijwilligers die namens BIJ12/ Wolvenmeldpunt/ de Zoogdiervereniging (Zodion) toegang hebben tot gevoelige informatie en locaties in het kader van de wolvenmonitoring, en golden deze eisen ook voor [redacted]?

30. Hoe beoordeelt staatssecretaris Erkens dat vanuit onder meer de Nederlandse overheid, Wolven in Nederland en de Zoogdiervereniging publiekelijk stevige beschuldigingen worden geuit aan het adres van o.a. natuurfotografen over het voeren of lokken van wolven, terwijl daarvoor geen bewijs wordt/is geleverd, maar tegelijkertijd van hun zijde geen verontwaardiging klinkt over het gebruik van visolie, kadavers en vis uit blik dat wel is vastgelegd in Woo-documenten en monitoringsbeelden?

Tot slot

Gelet op de in deze brief beschreven feiten en de bijgevoegde documenten verzoekt Stichting Annemieke uw commissie deze vragen voor te leggen aan de staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en kamerleden en om een inhoudelijke beantwoording daarvan.

Stichting Annemieke acht het van belang dat volledige duidelijkheid wordt verschaft over de gebruikte monitoringsmethoden, de verantwoordelijkheden van de betrokken organisaties en personen, en de wijze waarop onafhankelijkheid en objectiviteit binnen het Nederlandse wolvendossier zijn gewaarborgd.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

namens Stichting Annemieke

[redacted]

Bijlage 1

Woo-besluit Staatsbosbeheer 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279, met documenten over televisieprogramma's Vroege Vogels, cameravallen, kadavers en visolie als lokstof.

Art. 5.1. lid 2 sub

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 14 februari 2013 18:29
Aan: Art. 5.1. lid Snoo, Nick de; Art. 5.1. lid 2 sub e Woo Both, Jelka
CC: Art. 5.1. lid 2 sub e Woo
Onderwerp: FW: Welkom wolf, even wat namen en rugnummers.

Buiten reikwijdte verzoek

Vroege Vogels TV woog onlangs of we eventueel bereid waren om mee te werken aan onderzoek om 20 camera's in natuurgebieden te plaatsen. Aangezien wij voor gedegen onderzoek zijn, en bovendien vraagtekens zetten bij de eerste zogenaamde wolfwaarnemingen, zou het ons passen om in onze gebieden cameravallen te plaatsen.

Ze willen op 20 locaties camera's zetten, maar nu komt daar ineens het plan bij om daar kadavers bij te plaatsen, om te zien wat er op afkomt. Men hoopt natuurlijk op de eerste waarneming van de wolf, of een lynx. Dat enthousiasme heeft [redacted] al direct getemperd. Het verzoek aan ons is of we kadavers uit de Oostvaardersplassen willen leveren. [redacted] en ik staan op zijn zachtst gezegd niet te springen om edelhertkadavers te leveren. [redacted] vanuit faunazaken en ik vanuit communicatieoogpunt. Bij eerdere projecten van Dood doet leven werd gewerkt met valwild uit de gebieden.

Ik heb nu eerst maar even het projectplan opgevraagd. Wordt vervolgd.

groetjes,
Art. [redacted]

Van: Art. 5.1. lid 2 sub e Woo [redacted]@vara.nl]
Verzonden: do 14-2-2013 17:30
Aan: Art. 5.1. [redacted]
Onderwerp: Welkom wolf, even wat namen en rugnummers.

Art. 5.1. lid 2 [redacted] (WUR)
Art. 5.1. lid 2 [redacted]@wur.nl
Tel. werk: Art. 5.1. lid 2 [redacted] sub e Woo

Art. 5.1. lid 2 sub e [redacted] (WUR)
Art. 5.1. lid 2 sub e [redacted]@wur.nl
Tel. werk: Art. 5.1. lid 2 [redacted] sub e Woo

Art. 5.1. lid [redacted] (student WUR)
Art. 5.1. lid [redacted]@wur.nl
GSM: 0032 Art. 5.1. lid [redacted]

Art. 5.1. lid 2 [redacted] (Dood doet leven (DDL)/ ARK)
Art. 5.1. lid 2 sub [redacted]@gmail.com
GSM: Art. 5.1. lid 2 [redacted]

Art. 5.1. lid 2 sub [redacted] (Cameraman/blogger)
Art. 5.1. lid 2 sub [redacted]@gmail.com
GSM: 06 Art. 5.1 [redacted]

Art. 5.1. lid [redacted] (Vroege Vogels)
Art. 5.1. lid [redacted]@vara.nl
Tel. werk: 035 Art. 5.1 [redacted]
GSM: 06 [redacted]

Art. 5.1. lid 2 [redacted] Vroege Vogels)
Art. 5.1. lid 2 [redacted]@vara.nl
Tel. werk: Art. 5.1. lid 2 [redacted]

Art. 5.1. lid 2 sub [redacted]
Eindredacteur Vroege Vogels TV
Mobile: + 31 Art. 5.1 [redacted] lid 2 sub [redacted] vara.nl

VARA
Sumatralaan 49, 1217 GP Hilversum
Postbus 175, 1200 AD Hilversum

Vroege Vogels, natuur & milieu bij de VARA
Radio, TV en dagelijks op Internet
iedere zondag van 6:00 tot 10.00 uur op Radio 1
vanaf maart 2013 weer op Televisie
vroegevogels.vara.nl
www.twitter.com/vroegevogels
Vroege Vogels op facebook

Onze gratis nieuwsbrieven ontvangen?
Bijzondere natuurfoto's en alle Vroege Vogels projecten: natuurnieuws, milieu-acties, Tuinreservaten, onderwerpen van radio en tv, vragen, discussies.
Aanmelden via vroegevogels.vara.nl

Protocol netwerk cameravallen WolvenInNederland

(versie 30 april 2014)

Algemeen

In april 2013 is een wolf mbv een cameraval geregistreerd in Truppenübungsplatz Meppen. Een jaar later werd in maart en april 2014 een wolf meerdere keren met cameravallen vastgelegd en gefotografeerd in Truppenübungsplatz Meppen en Nordhorn. Het is nog onzeker of het om één of twee dieren gaat en ook bevestiging dat het wolven zijn en niet honden of hybrieden moet nog via DNA analyse geleverd worden. DNA onderzoek van gevonden uitwerpselen brengt hier wellicht meer duidelijkheid over. Aanvullend zijn de laatste weken C3 meldingen in de omgeving van deze gebieden binnengekomen bij onze oosterburen en bij WolvenInNederland.

Om hier op in te spelen wil WolvenInNederland graag samen met natuurorganisaties en vrijwilligers een netwerk opstarten waarbij cameravallen worden ingezet in natuurgebieden gelegen nabij de grens. WolvenInNederland zou hierbij graag een centrale rol willen vervullen en wordt graag op de hoogte gesteld (naam natuurterrein) waar één of meerdere camera's staan.
Camera's kunnen vanuit WinNL zeer beperkt beschikbaar worden gesteld. Navraag bij beheerders maakt echter duidelijk dat er veel cameravallen in omloop zijn en dat deze hiervoor mogelijk kunnen worden benut.
Onderstaande is een opzet om adhv een protocol te zorgen voor afstemming in gebieden en een juiste plaatsing van cameravallen.

Netwerk

Dit netwerk zou grofweg de grens kunnen volgen via gebieden als Klazienaveen, Bargerveen, boswachterij Staphorst, Engbertsijksvenen, Het Springendal, Dal van de Mosbeek, omgeving Lutterzand, Beuninger Achterveld, Dal van de Losser, Aamsveen, Witte veen, Haaksbergerveen. Deze gebieden zijn indicatief. Andere gebieden komen wellicht ook in aanmerking. Belangrijk bij de keuze is dat de locatie geschikt moet zijn om een cameraval maandenlang te laten staan.

Locatie

- Idealiter op kruisingen gericht (waar eerder sporen zijn gevonden). Dit zal in NL lastig zijn ivm risico op diefstal. Wellicht dat enkele (niet-toegankelijke) natuurreservaten zich hiervoor lenen?
- In de meeste gevallen zal plaatsen op een kruising niet mogelijk zijn. Advies is de camerval te richten op drukke wildwissels (weg van menselijke paden) gecombineerd met lokstof (visolie (verkrijgbaar bij drogist), evt. kadaver wild dier) om een dier van een hoofdpad /spoorbaan/beekloop weg te lokken;
- Advies is om circa 2 camera's per gebied (potentieel geschikt) te plaatsen.
- Hoe voorkom je een soort wildgroei van camera's? Bijvoorbeeld omdat er al camera's hangen van jagers of anderen?

Plaatsing (tips)

- Vanzelfsprekend dient voor het plaatsen toestemming te zijn verkregen van de terreineigenaar. (lijkt me stap 1) Volg ook altijd de afspraken met / voorwaarden van de terreineigenaar op.
- Afhankelijk van model is het advies om de **cameravallen in te stellen op foto's** (min. 3 per trigger) met zo hoog mogelijke resolutie. Video is ook zeer waardevol, maar vraagt veel energie en geheugenruimte waardoor intensievere controle nodig is. **Controleer de datum & tijd instellingen (wintertijd aanhouden);**
- **Cameraval indien mogelijk richten op het noorden**. Fel zonlicht bij opkomende zon (oosten) en in de middag (zuiden) kan cameraval doen afgaan en kans op overbelichting;
- **Cameraval bevestigen aan een stevige boom/paal** (deze zonodig aanbrengen met gat voor slot) die niet beweegt door de wind. Hierdoor ontstaan valse triggers. Zorg voor minimale **diefstalbeveiliging dmv ketting en slot;**
- Let op dat er **geen vegetatie voor het beeld** hangt (vergroot kans op valse triggers);
- Cameraval **minimaal 2 meter van het onderwerp (locatie lokstof)** bevestigen (2 tot 4 meter) i.v.m. overbelichting;
- Noteer de **Amersfoortcoördinaten** bij een nieuwe locatie;
- **Cameraval bevestigen op ca. 1 – 1,5 meter hoogte en iets naar beneden gericht**. Hierdoor vallen de roodgloeiende LED-lampen minder snel op dan wanneer een dier er op ooghoogte recht in kijkt;
- **Wanneer besluit je om de camera te verplaatsen?** Bijvoorbeeld omdat de locatie toch niet geschikt is of omdat je geen waarnemingen opdoet?
- Bij een **nieuwe locatie proefdraaien** en de beelden bekijken (op een laptop) (staat de cameraval goed gericht?);
- **Zorg svp voor contactgegevens** (e-mailadres of tel.nr) vermeld op de cameraval, zodat mensen navraag kunnen doen. ~~Vanzelfsprekend dient voor het plaatsen toestemming te zijn verkregen van de terreineigenaar.~~
- Je hele protocol is gericht op de huidige situatie, namelijk (nog) geen waarnemingen van sporen in Nederland. Ik denk dat je ook moet voorzien in de situatie dat er wel sporen gezien worden cq. vermoedens zijn van een bezoekende wolf. Hoe en waar plaats je dan camera's om maximaal kans te maken op een waarneming met minimaal kans op verstoring.

Controle (tips)

- Indien mogelijk om de 2 weken, maar minimaal eens per maand;
- Check bij aankomst eerst de omgeving. Liggen er uitwerpselen? Zijn er sporen te zien? Maak foto's van bijzonderheden;
- Data kopieren op laptop of SD-card verwisselen. Zorg ervoor dat SD-Card geformateerd wordt geplaatst;
- Controleer of de batterijen nog voldoende vol zijn. Advies is om bij 1 streepje te vervangen. Bij controle per maand eerder;
- Controleer de datum en tijd. Bij enkele modellen worden deze gereset wanneer de batterijen worden vervangen.

Terugkoppeling

- Bij een mogelijke wolf graag direct contact opnemen met WinNL. In samenwerking met de terreinbeheerder en melder worden vervolgens afspraken gemaakt; Lijkt me dat je vooraf

afspraken moet maken, niet op het moment dat iedereen in opperste staat van opwinding is ivm een mogelijke waarneming...

- In alle gevallen graag per e-mail vermelden wanneer de cameraval is gecontroleerd;
- Beelden lenen zich natuurlijk ook voor het vastleggen van andere diersoorten. Wellicht dat er een mogelijkheid ontstaat om deze centraal te laten analyseren. Advies is dan ook om deze bestanden (originele) te bewaren.
- Van wie zijn de beelden? Vooraf afspreken ivm verzoeken om beelden te leveren (bijv aan media) indien je een waarneming hebt.

Contactgegevens (info@wolveninnederland.nl)

Art. 5.1 lid 1 WolvenInNederland Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Art. 5.1 lid 2 sub e Woo@ark.eu www.wolveninnederland.nl	Art. 5.1 lid 1 WolvenInNederland Toernooiveld 1 6525 ED Nijmegen Art. 5.1 lid 2 sub e Woo@ark.eu www.wolveninnederland.nl

Bijlage 2

Publieke berichtgeving cameravalnetwerk Wolven in Nederland (juni 2014)

Camera's moeten wolf betrappen als hij Nederlandse grens passeert

Provinciale Zeeuwse Courant 14-06-2014 Stichting Annemieke

HILVERSUM - Als een wolf binnenkort de Nederlandse grens oversteekt, bestaat er een kans dat hij wordt gesnapt door een 'camera-val'. De organisatie Wolven in Nederland hangt met natuurbeheerders 'tientallen' camera's op die de wolf op beeld moet vastleggen.

Gisterochtend was in radioprogramma *Vroege Vogels* te horen hoe de eerste 'val' werd opgehangen. „We hopen met een beperkt netwerk van camera's een wolf vast te leggen", verklaart [redacted] van Wolven in Nederland. De camera's worden opgehangen in gebieden vanaf Nijmegen tot aan Noordoost-Groningen. Een uitgestrekte regio. „Een camera ziet ook maar een paar meter. Het is echt een steekproef", legt hij uit.

In stukken natuur van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen worden de camera's opgehangen. „Je moet een plek hebben met uitzicht en bij wissels (vaste routes, red) van dieren", zegt [redacted]. De camera's maken een foto van alles wat passeert, dus ook van mensen, katten, honden en andere dieren. De beelden van de camera's moeten regelmatig worden bekeken. Ook omdat de batterijen niet eeuwig meegaan.

Dit voorjaar werden wolven gefotografeerd vlak over de Duitse grens bij Drenthe en Twente, maar in Nederland is de wolf nog niet gesignaleerd. Als een camera-val een wolf weet vast te leggen, zou het bewijs zijn geleverd dat het dier voor het eerst sinds de 19e eeuw weer in Nederland is.

RTL Nieuws

Camera's moeten wolf aan grens gaan spotten

RTL Nieuws / ANP · 15 juni 2014 · Aangepast: 15 juni 2014

Er is een kans dat een wolf die de Nederlandse grens oversteekt, vanaf nu wordt gesnapt. De eerste 'cameraval' is opgehangen, er zullen er nog enkele tientallen bij komen.

Maak RTL je Google-favoriet

Archieffoto

RTL Nieuws RTL Boulevard Van Binnen Politiek TV

De organisatie Wolven in Nederland hangt de camera's samen met natuurbeheerders op. De camera's moeten de de wolf op de gevoelige plaat vastleggen.

In radioprogramma Vroege Vogels te horen hoe de eerste val werd opgehangen. "We hopen met een beperkt netwerk een wolf vast te leggen", verklaart [redacted] van Wolven in Nederland. De camera's worden namelijk in gebieden gehangen vanaf Nijmegen tot aan Noordoost-Groningen. Een uitgestrekt gebied. "Bovendien ziet een camera maar een paar meter. Het is echt een steekproef", legde [redacted] uit.

Zwiepende tak

In stukken natuur van Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de provinciale Landschappen worden de vallen opgehangen. "Je moet een plek hebben met uitzicht en bij vaste routes van dieren", legt [redacted] uit. De camera's maken vervolgens een foto van alles wat passeert, dus ook van mensen, katten, honden en andere dieren. "Je hebt dus een heleboel opnames met een paar interessante ertussen."

Overigens moeten de camera's regelmatig bekeken worden. Ten eerste om te zien wat er gefotografeerd is, maar ook omdat de batterijen niet eeuwig meegaan. "En als de camera net verkeerd hangt, kan je bijvoorbeeld heel veel foto's hebben van een zwiepende tak. Dan moet hij verplaatst worden", zegt [redacted]

Dit voorjaar werden er al wel wolven gefotografeerd vlak over de Duitse grens bij Drenthe en Twente, maar in Nederland is de wolf nog niet gesignaleerd. Als een cameraval een wolf weet vast te leggen, zou daarmee het bewijs zijn geleverd dat het dier voor het eerst sinds de 19e eeuw weer in Nederland is.

Bijlage 3

Beslissing op bezwaar van Staatsbosbeheer van 21 juli 2026, kenmerk Z25-3216 / D25-21462, met bijbehorend
Woo-document uit de appgroep "Veluwe Monitoring (Wolven)", waaronder het bericht van 22 mei 2024 waaruit blijkt dat visolie was aangebracht binnen de wolvenmonitoring.

Staatsbosbeheer

Van Straaten Research
T.a.v. [redacted]
[redacted]
[redacted] Volendam
Tevens per e-mail via: [redacted]

Datum	21 juli 2026
Onderwerp	Beslissing op bezwaar
Behandeld door	[redacted]
Ons kenmerk	Z25-3216 / D25-21462
Uw kenmerk	-
Bijlagen	2 (inclusief documentenset)

Geachte [redacted],

Met uw brief van 15 februari 2026 heeft u, namens Van Straaten Research, bezwaar gemaakt tegen mijn besluit van 28 januari 2026 op grond van de Wet open overheid (hierna: Woo), met kenmerk Z25-3426 / D26-2276. Het bezwaarschrift heb ik op 17 februari 2026 ontvangen. Naar aanleiding van dit bezwaarschrift heb ik het bestreden besluit opnieuw beoordeeld.

Met deze brief neem ik een beslissing op uw bezwaar en geef ik aan waarom ik deze beslissing heb genomen. Aan het einde van deze brief staat hoe u beroep kunt instellen als u het niet eens bent met mijn beslissing.

Beslissing op bezwaar
Ik verklaar uw bezwaarschrift gegrond en herroep het bestreden besluit van 28 januari 2026. Deze beslissing op bezwaar vervangt het herroepen besluit.

1. Het verloop van de procedure

1.1. Op 19 mei 2025 heeft u een verzoek op grond van de Woo ingediend, waarin u vraagt om het openbaar maken van documenten die betrekking hebben op 'APPGROEP VELUWE MONITORING (WOLVEN)' (hierna: de appgroep). Daarin vraagt u om informatie over de periode 1 januari 2018 tot en met 19 mei 2025.

1.2. Op 22 mei 2025 heeft de behandelaar van dit verzoek u per e-mail laten weten dat het Woo-verzoek in goede orde is ontvangen. Daarnaast heeft zij u om informatie over de toedracht van het verzoek gevraagd, omdat zij op dat moment nog geen informatie heeft kunnen vinden over de appgroep.

1.3. Op 22 mei 2025 heeft u per e-mail een foto toegestuurd van een e-mail van 25 januari 2019. Deze e-mail is verzonden door een medewerker van Wageningen Environmental Research (hierna: WENR). Daarbij verwijst u naar de volgende zinsonderdelen in deze e-mail: '*Zodoende is er een appgroep Veluwe Monitoring geboren*' en '*& relevante terreinbeheerders (maar vast ook niet alle; kroondomeinen?)* daarin'. Daarnaast noemt u de namen van twee (ex-)medewerkers van Staatsbosbeheer die zouden deelnemen aan de appgroep. Ten slotte schrijft u dat u in mei 2022 met uw eigen ogen heeft gezien dat de appgroep bestaat.

[04-05-2024, 09:01:11] [redacted] Exact dit vraag ik me ook erg af: legt wolf het verband. Er komen immers bijv. ook motoren met knal uitlaat over die weg. (Geen pijn, maar wel schrik en dus ongrettig). Zou die wolf dan snappen: " _ah, hier weg blijven🤣 ..en ze bedoelen vast ook: óóx niet meer achter fietsers aan, op heide_?"

Of juist _"hmm dan ga ik wel op de heide met fietsers ravotten"_... kan ook 😐
[04-05-2024, 09:03:28] [redacted] De beste stuurlui staan immers aan wal, zo klinkt ik nu 😩 😂Maar vraag het me bovenstaande wel erg af.
[04-05-2024, 10:43:56] [redacted] Precies. En het is al weken bezig, dus laat de wolf zich door die ene pijn weer schuw maken, en is hij daarna overal schuw of alleen op die plek? Zenderen dus....
[04-05-2024, 10:44:30] [redacted] Hopelijk ziet de provincie dat ook in
[04-05-2024, 10:55:40] [redacted] Maanden bezig.
Zenderen is zeker een must.
Ik hoop voor de paintbal actie. Want nu is het heel makkelijk om hem te verdoven.
[09-05-2024, 16:28:11] [redacted] Mooi [redacted] Deze heeft opvallend veel wit langs bek wat doorloopt in grote wangvlek. En dikke buik? Van wanneer?
[09-05-2024, 16:29:00] [redacted] Meen ook tepels te zien?
[09-05-2024, 16:29:54] [redacted] 20 april
[09-05-2024, 16:30:59] [redacted] Daar twijfelen wij nog over. Wij weten dat niet zeker.
[09-05-2024, 17:57:28] [redacted] Mooie waarneming op mooie plek 😉. Wie weet
[10-05-2024, 17:49:29] -[redacted]: Lijkt op wolf die in [redacted] is vastgelegd als bijvangst boommarteronderzoek
[10-05-2024, 17:50:01] [redacted] Aardige kluitjes bij de tepels🤣
[10-05-2024, 17:50:37] [redacted] Prachtig
[10-05-2024, 17:50:54] -[redacted]: Dit was in 2023. We dachten toen nog aan een "nieuwe moeder"
[10-05-2024, 17:51:33] [redacted] Ah, op die manier.😁
[10-05-2024, 17:51:43] -[redacted]: Maar er zijn nooit aanwijzingen geweest voor nieuw nest in [redacted] in 2023
[10-05-2024, 17:52:06] [redacted] Klopt!
[10-05-2024, 17:52:21] [redacted] Ja, dat is toch eigenlijk wel vreemd🤔
[13-05-2024, 17:59:46] [redacted] Volgens rtv drenthe is de roedel int drfr woud de grootste in NL. Klopt dit?
[13-05-2024, 18:01:12] [redacted] Ik denk dat het een moment opname is. Noord Veluwe roedel stond een keer met 11 op beeld. Maar het kan zijn dat er nu bijv welpen zijn verstrokken waardoor die wat kleiner is. En dan zijn er misschien nu weer welpen bij..
[13-05-2024, 18:04:44] [redacted] Nv maximaal 12 volgens mij. Bij mij op midden en ask volgens mij
[13-05-2024, 18:05:33] [redacted] Nog een meer dus🤦‍♂️😁🦊! Maar dat kan zo weer verloren zijn toch?
[13-05-2024, 18:45:39] [redacted] Ik was ook van mening dat de N.Veluwe groter zou zijn. Het stond zo expliciet in dat Drentsche krantje. Waarschijnlijk de grootste roedel van N.Nederland?
[13-05-2024, 18:49:41] [redacted] Wie weet worden ze er trots op daar 😁😁🤦‍♂️👍👍🦊🦊
[13-05-2024, 18:51:39] [redacted] Heel eerlijk gezegd, wat boeit het?
[13-05-2024, 19:17:24] [redacted] ...ach feiten en cijfers...
[18-05-2024, 13:44:16] [redacted] Heel benieuwd hoe het zich zal ontwikkelen.
[18-05-2024, 20:10:34] -[redacted] Mooi [redacted]
[18-05-2024, 20:25:21] [redacted] Dank!
[18-05-2024, 20:25:57] [redacted] Erg veel plezier gehad in het op deze manier reageren op het beleid van de Gedeputeerde
[20-05-2024, 11:07:42] [redacted] Mooi dat jij het laatste woord kreeg
[22-05-2024, 11:46:05] [redacted] Mooi [redacted]
[22-05-2024, 11:46:13] -[redacted] Bijvangst boommarteronderzoek
[22-05-2024, 11:46:58] [redacted] Mooi om zaken zo te combineren 😁👍
[22-05-2024, 11:50:00] [redacted] Da's een heel mooi plaatje. Er lopen veel biggen daar. Favoriete hap van de wolf. Lekkerder dan zo'n wollig schaap denk ik😉

[22-05-2024, 11:50:32] -[redacted]: De wolf vindt de visolie lekker om in te rollen. Die olie was tien dagen geleden voor mijn vakantie aangebracht. Verder schrikt hij van het houtblokje blijkbaar…
[22-05-2024, 11:51:20] [redacted]: 👍
[22-05-2024, 11:54:50] -[redacted]: Lijkt me weer de stevige wolf met de wangvlek.
[22-05-2024, 11:59:48] [redacted] Klopt
[22-05-2024, 12:22:56] [redacted]: Mooie beelden [redacted]
[23-05-2024, 13:54:07] -[redacted] Wolf mag voorlopig niet met paintballgeweer worden beschoten in Gelderland https://www.nu.nl/wolf/6313995/wolf-mag-voorlopig-niet-met-paintballgeweer-worden-beschoten-in-gelderland.html
[23-05-2024, 15:02:22] [redacted] https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBGEL:2024:3065&showbutton=true&keyword=wolf%2Bpaintball&idx=1
[23-05-2024, 15:35:33] [redacted] Kort samengevat (zoals ik het lees): de provincie zal nog heel wat gegevens goed moeten onderbouwen voor de behandeling van het bezwaar. En het evt beroep hiertegen. Wil de provincie kans van slagen hebben .. (Vul maar aan of corrigeer maar als iemand anders het anders leest🤭👍) <Dit bericht is bewerkt>
[27-05-2024, 22:26:14] [redacted]: Deze kan wel wat hulp gebruiken! #delendus!

https://x.com/vpro/status/1795171866144895449?t=wOK9ihOBkpgti09Nw85qxw&s=19
[28-05-2024, 17:52:17] [redacted]: https://www.rtvnoord.nl/natuur/1168852/wolf-loopt-door-tuin-in-winschoten-hier-moet-je-niet-heel-raar-van-opkijken
[28-05-2024, 17:52:39] [redacted] Je bent maar druk met al die wandelende wolven [redacted].😁👍🦊🦊
[28-05-2024, 17:57:45] [redacted] Drukker met de meningenwolven hoor
[28-05-2024, 17:58:08] [redacted]: Dit is nog wel leuk ja.
[28-05-2024, 17:58:25] [redacted] 😉
[30-05-2024, 20:56:41] [redacted] Ha allen,

Bijlage 4

Document uit de Woo-documentatie behorend bij het Woo-besluit van Staatsbosbeheer van 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279. Interne Draaiboek Wolf Handleiding voor de omgang met de wolf voor beheereenheden van Natuurmonumenten, versie juli 2021. Onder "Monitoring met cameravallen" staat dat het actief aanbieden van voedsel of een interessante geur zoals visolie als lokmiddel "onverantwoord" is en "niet mag worden toegepast".

Draaiboek Wolf

Handleiding voor de omgang met de wolf voor beheereenheden

Natuurmonumenten - Afdeling Natuur en Landschap

Intern document - Versie juli 2021

Natuurmonumenten

5. Monitoring

Bij een toename van meldingen van verschillende vormen van waarnemingen in een bepaald gebied kan worden overgegaan op actieve monitoring. Omdat wolven ook na vestiging een groot territorium houden is het opstellen van een monitoringsnetwerk in de betreffende regio wenselijk. In afstemming met aangrenzende terreineigenaren, de provincie en het Wolvenmeldpunt kan gestart worden met het plaatsen van wildcamera's en het nalopen van paden gericht op sporen (o.a. voedselresten, pootafdrukken, uitwerpselen). Dit moet altijd in overleg met de Zoogdiervereniging (Wolvenmeldpunt) en kan worden uitgevoerd door vrijwilligers van Het Wolvenmeldpunt, of medewerkers of vrijwilligers van NM die daar een cursus voor hebben gehad.

5.1 Monitoring met cameravallen

De boswachter ecologie is verantwoordelijk voor de monitoring en overlegt met de coördinator natuurbeheer, de wolvenadviseur van Natuurmonumenten en de regiocoördinator van het Wolvenmeldpunt waar deze camera's worden geplaatst. Waarnemingen en foto's worden vastgelegd op kaart en in de Natuurdatabank aan de hand van de protocollen. De gegevens worden gedeeld met de Zoogdiervereniging (Wolvenmeldpunt).

→ Het actief aanbieden van voedsel of een interessante geur zoals visolie als lokmiddel is onverantwoord en mag niet worden toegepast.

5.2 Verificatie keutel of pootafdruk

Neem contact op met de regiocoördinator van het Wolvenmeldpunt of met de wolvenadviseur van Natuurmonumenten zodat validatoren mee kunnen bepalen of het om een keutel van een wolf gaat. Bij grote zekerheid is verzamelen van DNA materiaal een belangrijke vervolgstap. Er zijn verschillende mensen in het bezit van een DNAkit. Het Wolvenmeldpunt zal je hierover informeren en verder begeleiden.

- Ga het liefst alleen kijken en let op plaatsing van je voeten om sporen te behouden.
- Raak de keutel niet aan met blote handen, gebruik handschoenen.
- Maak foto's van de sporen (met meetlatje bij prenten en keutels

Keutel verificatie

3 soorten foto's:

- 1 keutel van bovenaf met meetlint
- 1 keutel van bovenaf zonder meetlint
- Foto van beeld locatie keutel in het landschap

Pootafdruk verificatie

3 soorten foto's:

- 1 pootafdruk van bovenaf met meetlint
- 4 pootafdrukken bij elkaar (de gang) met meetlint
- Foto van een recht eind (het spoor)

Bijlage 5

Interne e-mail van Staatsbosbeheer van 14 april 2014, document Z21-5722-22 (1/1), openbaar gemaakt bij het Woo-besluit van Staatsbosbeheer van 7 november 2022, kenmerk Z21-7860 / D22-26279.

In de e-mail wordt geschreven dat media Staatsbosbeheer benaderen voor een "genuanceerd, deskundig verhaal" en niet voor verhalen van mensen "die niet meer kunnen nadenken als het woord 'wolf' valt", waarbij tussen haakjes expliciet "Wolven in Nederland en Natuurmonumenten wordt vermeld.

Art. 5.1, lid 2 sub

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 14 april 2014 17:03
Aan: Art. 5.1, lid 2 sub e Woo [redacted]
Onderwerp: wolf, nog even stilhouden.

http://www.gn-online.de/Nachrichten/Wolf-zieht-durch-Nordhorn-Range-63952.html

Zou weleens groot nieuws kunnen zijn morgen: wolf gesignaleerd in Nordhorn, net over de grens bij Denekamp. Volgens Art. 5.1, lid 2 ziet het er echt uit. Weer op een militair terrein, net als in Meppen onlangs. TuDantia heeft hem om reactie gevraagd, morgenvroeg in de krant.

[redacted] is gereserveerd maar zegt dat dit wel kan. Hij zegt dat er onderzoek gedaan moet worden naar de uitwerpselen, maar de stand van de staart/rug is die zoals van een wolf. [redacted] "Het zegt niet dat de wolf ook daadwerkelijk de grens over steekt, dat is bij Meppen ook niet gebeurd."

Media zoeken ons op omdat ze een genuanceerd, deskundig verhaal willen en geen verhaal van mensen die niet meer kunnen nadenken als het woord 'wolf' valt (Wolven in Nederland, NM). Prima als ze ons voor deskundigheid weten te vinden....

Met vriendelijke groet,

Art. 5.1
Woordvoerder

Staatsbosbeheer
Princenhof Park 1 | 3972 NG Driebergen
Postbus 1300 | 3970 BH Driebergen
T 030 Art. 5.1, lid 2 sub e Woo
[redacted]@staatsbosbeheer.nl | www.staatsbosbeheer.nl
Art. 5.1 | staatsbosbeheer | staatsbosbeheer1
Op woensdagen ben ik niet aanwezig

Beleef de nieuwe wildernis.
Wolven in het buitenland van Nederland!

Bijlage 6

Beelden uit de wolvenmonitoring waarop te zien is dat [redacted] vis uit een blikje op de grond aanbrengt op een locatie waar vervolgens een wolf door een cameraval wordt vastgelegd. Daarnaast berichtgeving van 22 mei 2021 over zijn veroordeling in Duitsland wegens het herhaaldelijk zonder toestemming betreden van een militair terrein bij Meppen waar wolven verbleven.
(Stichting Annemieke heeft deze beelden verkregen van een klokkenluider.)

▲ Foto ter illustratie. Een wolf tussen het Duitse Hanen en Meppen op 11 juni 2017. © Nature today.com / Björn Wicks

Nederlander in Duitsland veroordeeld wegens 'wolftoerisme' in verboden gebied

Een Nederlander is in het Duitse Meppen, vlak over de grens bij het Drentse Klazienaveen, veroordeeld tot een geldboete van 800 euro omdat hij in een militair gebied op zoek was naar wolven. De man beweerde aanvankelijk een 'verdwaalde' vogelaar te zijn, melden Duitse media.

Buitenlandredactie 22-05-21, 18:43 Laatste update: 22-05-21, 18:52

Militairen van de WTD 91 in Meppen (Wehrtechnische Dienststelle, de technische defensieafdeling voor wapens en munitie) troffen de Nederlander tweemaal aan op het 192 vierkante kilometer grote terrein. De eerste keer beweerde de man een vogelaar te zijn die was verdwaald. Hij kreeg een waarschuwing, maar ging onverminderd door met het zoeken naar wolven. Daarna waarschuwden militairen hem volgens de Noord-Duitse publieke omroep NDR opnieuw.

Lees ook

'Wolvenhek in Friesland is juridisch mogelijk'

Jakhals, wasbeer, wolf: welke wilde nieuwkomer is de volgende in Nederland?

De Nederlander is volgens een WTD-woordvoerder 'overduidelijk' een wolvenspotter en schept op sociale media op over zijn hobby. Omdat de man niet kwam opdagen bij een afspraak op het politiebureau, legde de rechtbank hem een boete op. De rechtbank achtte de wolftoerist schuldig aan huisvredebreuk, omdat hij zich zonder toestemming bevond in het militaire gebied.

Op het terrein verblijven volgens de *Neue Osnabrücker Zeitung* al geruime tijd wolven. Dat trekt telkens weer nieuwsgierigen, ondanks de waarschuwingsborden die erop wijzen dat het een militair veiligheidsgebied is.

NET BINNEN

- 08-12 Inval in [illegible] miljoenen aan cryptotegoeden bevroren en lijfwacht...
- 08-12 LIVE Syrië | Gevluchte Syrische dictator Assad duikt op in Moskou, Kremlin...
- 08-12 Trump bevestigt dat VS niet in Raad blijft als partnerlanden financieel niet meer...
- 08-12 LIVE oorlog Oekraïne | Zelenskyy deelt zelfkritische update over aantal gesneuvelde...
- 08-12 [illegible] Regime van Assad viel in snel tempo, hoe is dat mogelijk: 'Iran, Hezbollah...

BEKIJK MEER ARTIKELEN

MEEST GELEZEN

1 LIVE Syrië | Gevluchte Syrische dictator Assad duikt op in Moskou, Kremlin...

2 Waar is de gevluchte Syrische dictator Assad? Speculaties over vliegtuig...

3 Trump bevestigt dat VS niet in Raad blijft als partnerlanden financieel...

4 Regime van Assad viel in snel tempo, hoe is dat mogelijk: 'Iran, Hezbollah ...

5 Politie New York deelt nieuwe beelden van verdachte die tapijten...

AD WEBWINKEL

Burgers' Zoo
Van €28,00 voor €22,50

Fritske, het dubbelleven van een gevallen topman
Voor €19,95

Slot-bal: Hoe Arne Slot via Feyenoord de top bestormt
Voor €19,95

50 years of Waterloo - ABBA Tribute show met 30% korting
Voor €27,50

Kerstshoppen in Düsseldorf: 4* Hilton Hotel
Voor €54,00

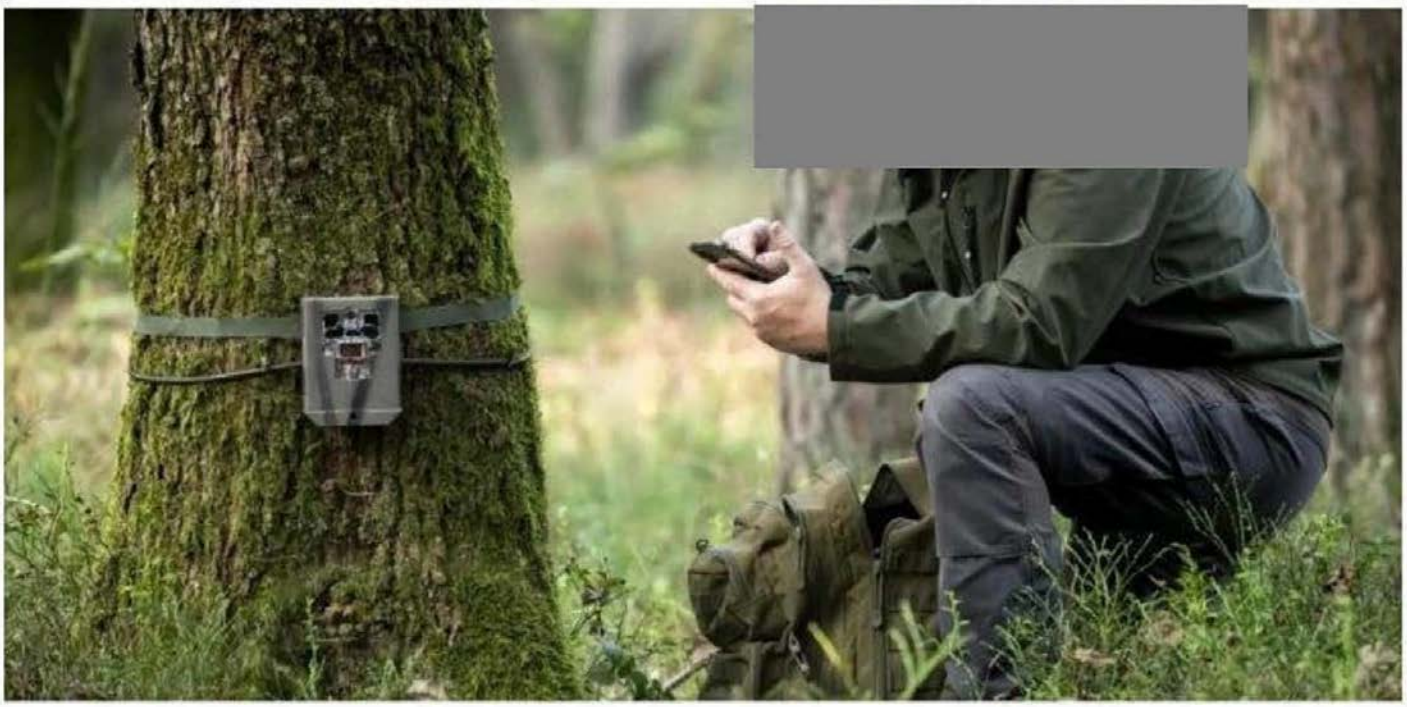
BEZOEK DE WEBWINKEL

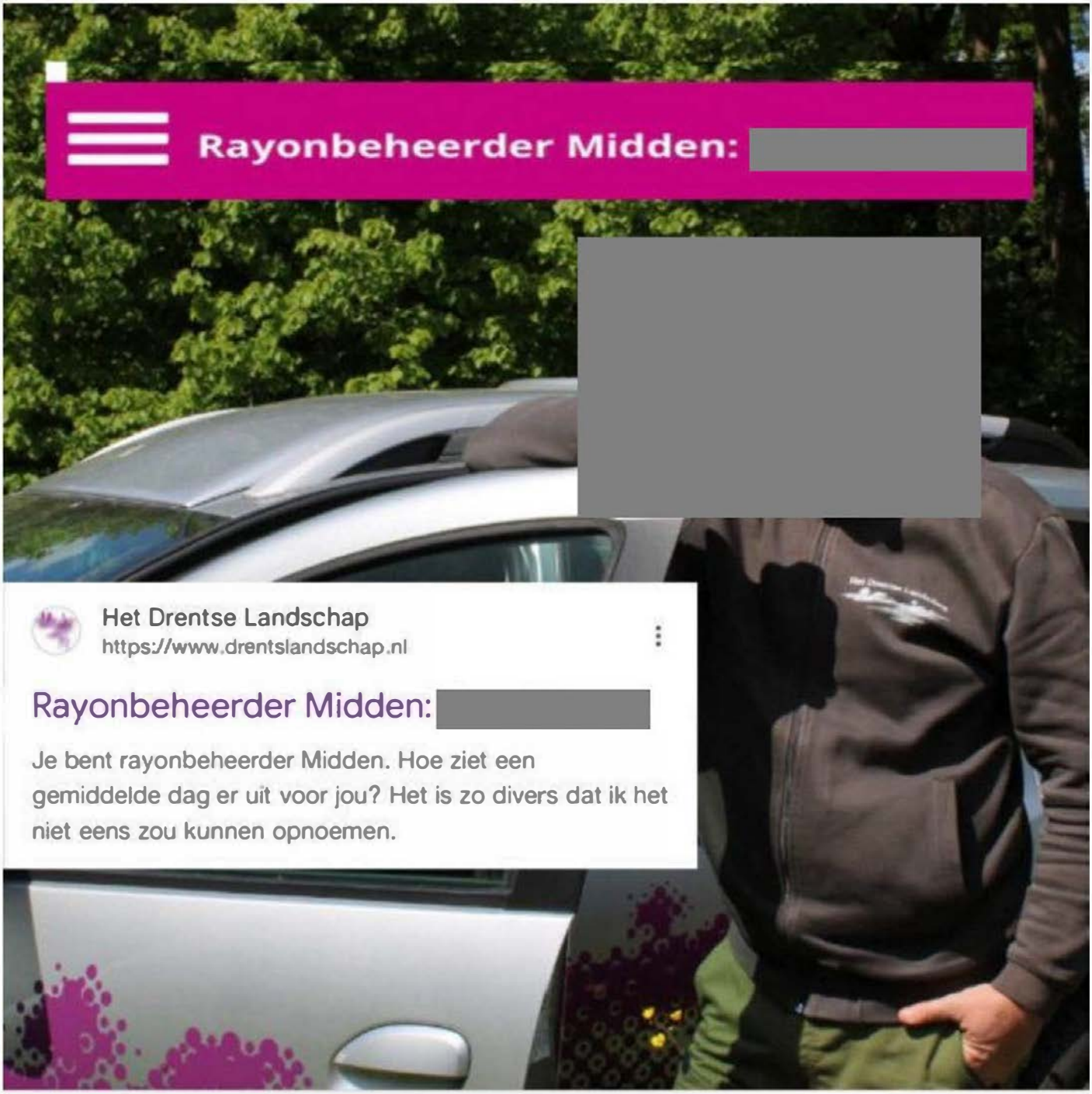
NU.nl

12 okt 2024 ·

Er wordt onderzoek gedaan naar een roedel wolven op de Noord-Veluwe. Er leven naar schatting tussen de 104 en 124 wolven in Nederland. De meeste roedels zijn gevestigd in het noordoosten, op en om de Veluwe en rond de Utrechtse Heuvelrug.

drentslandschap.nl

[redacted] in de hoogzit

Na een uur koukleumen in een tochtige hoogzit, besluiten de mannen het kampvuur op te zoeken. Bang hoeven we niet te zijn voor de wolf, volgens beide wolvenkenners. "Hij zoekt de mens niet op. Honden vallen veel vaker mensen aan. Als de wolf een mens aanvalt, wat overigens echt nauwelijks is voorgekomen, komt het doordat het dier teveel gevoerd is door de mens en te dichtbij durft te komen. Of doordat het dier hondsdolheid heeft. Maar in West-Europa hebben we geen hondsdolheid meer."

Bijlage 7

Domeinnaam Wolven in Nederland. nl werd in 2007 al geregistreerd.

Domain name wolveninnederland.nl
Status active
Stichting Annemieke
Registrar
[redacted]
Netherlands
Abuse Contact
[redacted]
Creation Date: 2007-11-27
Updated Date: 2018-10-31

Bijlage 8

Website www. Wolveninnederland. nl werd in 2009 gerealiseerd en financieel ondersteund door het INNO-fonds van het Wereld Natuur Fonds (WNF) en de Nationale Postcode Loterij.

Nederland binnen bereik wolven

12
september
2009

12 september 2009

Het grootste Europese landroofdier, de wolf, is bezig met een terugkeer naar West-Europa en ook naar Nederland. De aantallen

Italiaanse wolven hebben via de Franse Alpen de Vogezen weten te bereiken. Ook Nederland ligt binnen het bereik van zwervende jonge wolven. Echter, niemand beter dan de wolf zelf om ons de komende jaren te bewijzen dat hij Nederland kan bereiken en er ook nog kan overleven.

Er bestaan in Nederland veel misverstanden over de wolf. ARK Natuurontwikkeling, FREE Nature en de Zoogdiervereniging besloten de handen in één te slaan en een website over dit mystieke dier te maken. Met financiële ondersteuning van het INNO-fonds van het Wereld Natuur Fonds en de Nationale Postcodeloterij is deze site gerealiseerd: www.wolveninnederland.nl

De website brengt mythes en fabels terug tot wetenschappelijk aangetoonde feiten en toont aan dat wolven Nederland kunnen bereiken en er geen honger hoeven te leiden. Er leven in Nederland alleen al zo'n 70.000 reeën, een belangrijke prooi voor wolven. Grote delen van Drenthe, Noord-Oost Twente, Limburg of de Veluwe lijken sprekend op de Duitse Regio Lausitz, waar inmiddels vijf wolvenroedels leven.

Tekst: [redacted] en [redacted], namens ARK, Free Nature en de Zoogdiervereniging

Foto 1: wolvenroedel, [redacted]
Foto 2: spelende wolven, [redacted]

Gerelateerde zoogdiersoorten

ARK

Draagvlak voor wilde natuur?
Vijf jaar gebiedsontwikkeling in Limburg
Een groen hart voor De Maashorst

2015

ARK NATUUR ONTWIKKELING

Wolf [redacted]

WOLF DOORKRUIST DRENTHE EN GRONINGEN

Op zaterdag 7 maart 2015 verscheen de eerste wilde wolf in meer dan 150 jaar tijd in Nederland. Het dier was vier dagen lang opvallend aanwezig en werd talloze malen gefilmd en gefotografeerd in Drenthe en Groningen. Op 11 maart keerde de wolf terug naar Duitsland waar hij na een lange omzwerving op 15 april werd doodgereden.

Onderzoek toonde aan dat het dier afkomstig was van een roedel uit Münster. Dieren van dit roedel zijn vaker opvallend aanwezig. Dit doet vermoeden dat ze door voedering gewend zijn geraakt aan mensen. Het aantal wolven in Duitsland neemt toe en jonge dieren gaan zwerven op zoek naar een eigen territorium en een partner. Deze wolf toont aan dat we de komende jaren vaker wolven in Nederland kunnen verwachten.

PARTNERS

Natuurmonumenten, IVN, IFAW, Rewilding Foundation, FREE Nature, Zoogdiervereniging, Jagersvereniging, Nationale Postcode Loterij, Studio Wolverine

ARK is mede-initiator van het samenwerkingsverband Wolven in Nederland, dat zich inzet voor een conflictarm samenleven met wolven. ARK heeft in opdracht van het Faunafonds en samen met Van Bommel Faunawerk een advies uitgebracht over maatregelen ter voorkoming van het buitmaken van vee door wolven. Wolven in Nederland houdt zich onder andere bezig met voorlichting, perswoordvoering en registratie van waarnemingen van (vermeende) wolven. Wekelijks komen meldingen binnen, maar helaas zelden met foto's of ander bewijs.

In 2015 verscheen het boek De Wolf Terug, met ARKer [redacted] als co-auteur. Een nieuwe website van Wolven in Nederland ging online.

www.wolveninnederland.nl

Bijlage 9: [redacted]

Landelijk Overleg Wolf

Onder leiding van de onafhankelijk voorzitter dhr. [redacted] is op 25 november 2020 het Landelijk Overleg Wolf (LOW) van start gegaan. Medio 2020 heeft een aantal organisaties de provincies om dit overleg gevraagd, met de wens om gezamenlijk vraagstukken op het gebied van wolvenschade aan te pakken. Provincies trekken graag op met de betrokken organisaties om hun kennis en ervaring te benutten, draagvlak te creëren en gezamenlijk beleid te ontwikkelen.

bij12.nl

Staatsblad
van het Koninkrijk der Nederlanden

Jaargang 2026

186

Besluit van 7 juli 2026, houdende wijziging van het Besluit activiteiten leefomgeving en van het Besluit kwaliteit leefomgeving in verband met de bescherming van de wolf en goudjakhals [KetenID WGK027882]

2.2 Beleidsaanpak wolven en relatie met dit besluit

Rond de komst van wolven in Nederland hebben overheden en organisaties verschillende acties in gang gezet om de samenleving te informeren, ondersteuning te bieden bij het beschermen van vee en waar nodig schade te vergoeden. In 2019 heeft het Interprovinciaal Overleg (IPO) het Interprovinciale Wolvenplan opgesteld.[8] Er zijn juridische analyses en een feitenonderzoek uitgevoerd.[9] Onder leiding van de onafhankelijk voorzitter, de heer [redacted], is op 25 november 2020 het Landelijk Overleg Wolf (LOW) van start gegaan. Medio 2020 had een aantal organisaties de provincies om dit overleg gevraagd, vanuit de wens om gezamenlijk vraagstukken op het gebied van wolvenschade aan te pakken.[10] Ook zijn er enkele provinciale wolvencommissies opgezet. De Raad voor Dierenaangelegenheden heeft in 2023 en 2024 op verzoek van

[5] BIJ12 Jaarrapportage wolven 2025 (https://publicaties.bij12.nl/jaarrapportage-wolven-2025/).
[6] Wageningen University & Research.
[7] Kamerstukken II 2025/26, 33 576, nr. 466.
[8] Beleid en organisatie - BIJ12.
[9] Luuk Boerema, Annelies Freriks, Bob van den Brink: De juridische bescherming van de wolf in Nederland en in een aantal andere Europese landen en De wolf terug in Nederland: Een factfinding study - Wageningen University & Research.
[10] Landelijk Overleg Wolf - BIJ12. Deelnemende organisaties: LTO Nederland, Stichting Beheer Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, Vereniging Gescheperde Schaapskudden, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De 12 Landschappen, Federatie Particulier Grondbezit, Dierenbescherming, Wolf Fencing Nederland, Zoogdiervereniging, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Wageningen Environmental Research, Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, Interprovinciaal Overleg. BIJ12 voert het secretariaat uit.

Landelijke Aanpak
Wolven

5. Samenwerking en communicatie

Deze Landelijke Aanpak Wolven omvat een gezamenlijke aanpak van de provincies en LVVN. Per actiepunt wordt bekeken welke stakeholders betrokken moeten worden en welke mate van participatie daarbij nodig is.

Het is van belang dat betrokken stakeholders over deze LAW worden geïnformeerd. Dit doen wij in ieder geval via het Landelijk Overleg Wolf (LOW)[1].

Er is sprake van sterke polarisatie in het debat over de wolf. Mensen hebben behoefte aan kennis en duidelijkheid vanuit de overheid, maar ook aan erkenning van de sociale dimensie van de aanwezigheid van wolven en de bijbehorende emoties en dilemma's. Bij de uitvoering van deze LAW en de verschillende acties die hieronder vallen wordt daarom nadrukkelijk stil gestaan bij het belang van communicatie met burgers en de verschillende betrokken partijen.

[1] Het Landelijk Overleg Wolf (LOW) bestaat uit een dertiental organisaties die vanuit verschillende opvattingen gezamenlijk vraagstukken aanpakt op het gebied van wolven. Het LOW is op 25 november 2020 gestart en staat onder leiding van de onafhankelijk voorzitter dhr. [redacted] Samenstelling Landelijk Overleg Wolf (LOW): De12Landschappen, Dierenbescherming, Federatie Particulier Grondbezit, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, LTO Nederland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting Beheer Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, Vereniging Gescheperde Schaapskudden, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Wageningen Environmental Research, Wolf Fencing Nederland, Zoogdiervereniging.

Novamedia
Lotteries for a better world

Novamedia Holding B.V.
Amsterdam

2021

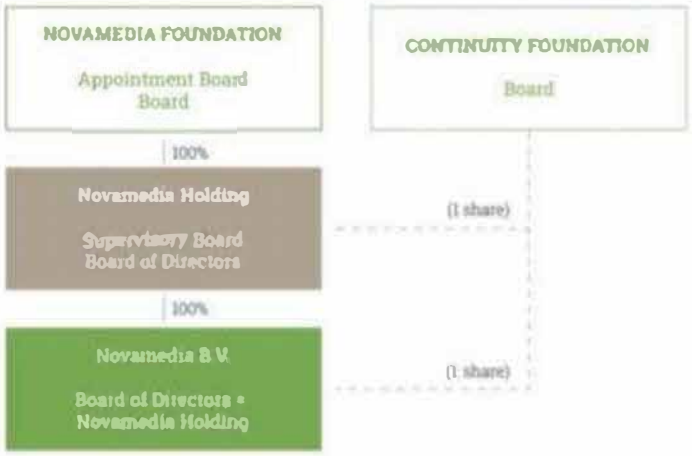
Annual Report

NATIONALE POSTCODE LOTERIJ
SVENSKA POSTKOD LOTTERIET
PEOPLE'S POSTCODE LOTTERY
DEUTSCHE POSTCODE LOTTERIE
NORSK POSTKODE LOTTERI
VRIENDEN LOTERIJ - SINDS 1989 -

pwc
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
For identification purposes only

Governance

as of 4 December 2017

Novamedia Executive Board

Novamedia B.V.'s Executive Board in 2021 comprised [redacted] (chair/CEO), [redacted] (CMO) and [redacted] (CCO).

Novamedia Holding Supervisory Board

The Supervisory Board oversees the implementation of policies set by the Executive Board and the daily management of Novamedia Holding B.V. and its affiliated companies. Guided by the interests of Novamedia Holding B.V., the Supervisory Board advises the Executive Board and approves the annual budget and major investments. [redacted] and [redacted] stepped down at the end of their term as members of the Supervisory Board on 27 March. We welcomed [redacted] to the board on 1 August. At the close of 2021, the board comprised [redacted] (chair), [redacted], [redacted], [redacted], [redacted] and [redacted].

Novamedia Foundation

Novamedia is wholly owned by the Novamedia Foundation, whose main objective is to safeguard the continuity of the company's mission and its social entrepreneurial spirit. [redacted] and [redacted] joined the Novamedia Foundation Board on 25 June 2021. [redacted] and [redacted] stepped down as members on 22 July. At the end of 2021, the Novamedia Foundation Board members were [redacted], [redacted] and [redacted].

The Novamedia Foundation's primary objective is to safeguard the continued pursuit of Novamedia's mission. The Foundation has been incorporated with the core function of perpetually holding all shares in Novamedia Holding B.V., to ensure that it will never transfer any of those shares to another party.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
For identification purposes only

Novamedia Holding B.V.
Amsterdam

2023

Annual Report

At the close of 2023 the Novamedia Foundation Board members were [redacted] (chair), [redacted] and [redacted].

After donating its shares to the Novamedia Foundation in 2017, Cella Media B.V. obtained usufruct rights on 18.97% of the shares in Novamedia Holding, which allow it to exercise voting rights and receive dividends. Cella Media B.V. agreed to donate the full amount of its dividends to a charitable organisation (categorised as an ANBI in the Netherlands).

Continuity Foundation

The Continuity Foundation's purpose is to safeguard Novamedia's objectives and continuity. If a request for a change to the Articles of Association is brought before the Novamedia Supervisory Board or the Novamedia Foundation Board, the Continuity Foundation will then obtain a *deciding* share in Novamedia Holding B.V. and/or Novamedia B.V. Other than in such exceptional cases, the Continuity Foundation will not have a share in or any control over Novamedia.

At the end of 2023 the Continuity Foundation Board consisted of members [redacted] (chair), [redacted] and [redacted].

POSTCODE LOTTERY GROUP

Novamedia Holding B.V.
Amsterdam

2025

Annual Report

Bijlage 10:

Brief aan directeur IPO van Wolven in Nederland. Maart 2014.

INTERPROVINCIAAL OVERLEG

13 MRT 2014

052/2014 [redacted]

WOLVEN in Nederland

Aan:
de algemeen directeur van het Interprovinciaal Overleg
de heer [redacted]
Postbus 16107
2500BC Den Haag

Nijmegen, 12 maart 2014

Geachte [redacted]

Graag breng ik het volgende onder uw aandacht.
Wolven in Nederland is een samenwerkingsverband van een aantal natuurorganisaties die de eventuele komst van de wolf in Nederland op een zorgzame wijze wil begeleiden. Sinds 2008 zijn we hier al mee bezig. Ook de komende jaren zetten wij ons in om een conflictarm samenleven van mens en wolf te realiseren. Dat doen we door mythes en sprookjes van de waarheid te onderscheiden en objectieve voorlichting te geven, bijvoorbeeld over hoe boeren hun vee kunnen beschermen en hoe recreanten het beste kunnen handelen als ze een wolf ontmoeten. Zo willen we er voor zorgen dat eventuele schade beperkt blijft en wolven niet alleen welkom zijn in de natuur, maar ook in de hoofden en harten van mensen in Nederland, zonder het dier op een extra voetstuk te plaatsen.

Het samenwerkingsverband bestaat uit de volgende organisaties: ARK Natuurontwikkeling, FREE Nature, Zoogdierenvereniging, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging (KNJV), Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN), Natuurmonumenten, Rewilding Foundation en Studio Wolverine. Ons streven is om dit samenwerkingsverband verder te verbreden in de samenleving. Wolven in Nederland bundelt daarmee veel kennis, voorlichtingsexpertise en educatiekracht. Bovendien onderhouden wij veel contacten met collega-instanties in het buitenland. Via de website WolveninNederland.nl ontvangen en verzamelen wij waarnemingen en meldingen. Zo was het onder meer mogelijk bij de gevonden wolf in Lutteleest een bijdrage te leveren aan de vragen rond herkomst en doodsoorzaak. Ook hebben wij een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van het voorstel voor een Wolvenplan door Alterra.

Stichting Annemieke

De deelnemers aan Wolven in Nederland werken samen op basis van een missie (zie bijlage). Daaruit blijkt dat wij, net als grote delen van de samenleving, vinden dat wolven recht op leven hebben en een positieve aanvulling op de diversiteit van de natuur zijn. Deze mening van de samenleving is vertaald in diverse verdragen en Europese richtlijnen die de wolf als soort en individu beschermen. Ook wij denken dat in de Nederlandse natuur de aanwezigheid van predatoren een positief effect heeft op het functioneren van ecosystemen, maar willen tegelijkertijd onze ogen niet sluiten voor de problemen die onvermijdelijk met een hernieuwde aanwezigheid van wolven samengaan. Wij zijn ons bewust dat de wolf niet overal populair is. Zeker bij schapen- en geitenhouders wordt de komst van de wolf gevreesd. Met hen onderhouden wij goede contact in een overlegplatform waarin preventie en methodes en manieren om schade te beperken en te voorkomen aan de orde komen.

In het voorstel voor een Wolvenplan, dat u recent heeft ontvangen, wordt geadviseerd te komen tot de oprichting van een Wolvenbureau, naar analogie met het model zoals dat in Duitsland wordt

gehanteerd. Wellicht is dat een vrij zwaar middel, zolang de komst van de wolf in Nederland nog is omgeven door tal van onzekerheden. Tegelijkertijd vervult Wolven in Nederland op vrijwillige basis al diverse rollen van dit Wolvenbureau. Dit zouden wij graag verder professionaliseren en uitbreiden. Om die reden zouden wij graag eens met u van gedachten willen wisselen over de bijdrage die wij aan de implementatie van het toekomstige wolvenbeleid zouden kunnen leveren.

Stichting Annemieke

Met vriendelijke groeten,

Namens Wolven in Nederland,

[redacted]

[redacted]
(voorzitter)

Postadres: [redacted]

INTERPROVINCIAAL OVERLEG

13 MRT 2014

052/2014 BYLAGE

Missie Statement WolvenInNederland

Wolven in Nederland is een samenwerkingsverband van een aantal natuurorganisaties die de verwachte komst van de wolf in Nederland op een zorgzame wijze wil begeleiden. Wij zetten ons in om een conflictarm samenleven van mens en wolf te realiseren. Dat doen we door mythes en sprookjes van de waarheid te onderscheiden en objectieve voorlichting te geven en een platform te bieden voor mogelijke tegenstrijdige belangen.

Doelstelling/wat ons bindt

- Wolven in Nederland wil Nederland voorbereiden op een natuurlijke terugkeer van de wolf
- Wij beschouwen de wolf als een aanwinst voor de Nederlandse natuur:
  - toppredatoren als de wolf horen erbij;
  - wolven spelen een belangrijke rol in het gezond houden van prooidierpopulaties;
- Wij streven naar een conflictarm samenleven van mens en wolf, hetgeen wil zeggen dat:
  - wij streven naar afdoende bescherming voor vee en huisdieren (vooral schapen en geiten) door het nemen van preventieve maatregelen, begeleiding en onderzoek;
  - wij streven naar afdoende financiële compensatie bij eventuele schade middels schaderegelingen als de voorzorgsmaatregelen onvoldoende zijn gebleken;
  - wij willen bevorderen dat wolven de ruimte krijgen om hun eigen natuurlijke gedrag te vertonen, maar afwijkend en gevaarlijk gedrag wordt niet getolereerd.

Stichting Annemieke

Werkwijze

- De partners in het samenwerkingsverband Wolven in Nederland dragen bij aan bovenstaande doelstellingen vanuit hun individuele expertise.
- Wolven in Nederland wil het op feiten gebaseerde kennisniveau over de wolf verhogen bij publiek, pers, bestuurders en stakeholders middels:
  - het beschikbaar stellen van informatie via de website www.wolveninnederland.nl en via social media;
  - het organiseren van openbare lezingen en discussieavonden;
  - het geven van interviews aan diverse media.
- Wolven in Nederland geeft objectieve informatie over zowel de positieve als de negatieve aspecten van de komst van de wolf.
- Wolven in Nederland onderhoudt contacten met nationale en internationale onderzoekers, beheerders en beleidsmakers om zo het kennisniveau op peil te houden.
- Wolven in Nederland biedt een platform voor diverse stakeholders (veehouders, jagers, natuurbeheerders, overheden, media enz.) voor discussie en kennisuitwisseling.
- Wolven in Nederland verzamelt en registreert meldingen van waarnemingen
  - mits mogelijk gaat Wolven in Nederland op onderzoek uit om waarnemingen te verifiëren of schakelt daartoe bevoegde instanties in.
- Wolven in Nederland is open, toegankelijk en bereikbaar.

Hahahahaha!

Bijlage 11:

Operationeel Draaiboek Wolf- Fase 1

Interprovinciaal Overleg 2015

Interprovinciaal Overleg

Operationeel Draaiboek Wolf

Fase 1

Operationeel Draaiboek Wolf - Fase 1

In opdracht van

Interprovinciaal overleg (IPO) - Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland (BACVP)

Versie

29 januari 2015

Disclaimer

Aan opgenomen regelingen kunnen geen rechten worden ontleend. Raadpleeg de website van het IPO en BIJ12 unit Faunafonds voor de meest actuele informatie.

De fase waarin een territoriale wolf zich in een gebied voordoet wordt beschouwd als het moment dat er sprake is van wolvenleefgebied.

Werkwijze

In april 2014 is de regiegroep wolf gestart met het project dat moest resulteren in een Operationeel draaiboek voor de eerste fase van de vestiging van de wolf in Nederland. Het 'Voorstel voor een wolvenplan' is hierbij uitgangspunt geweest.

De volgende personen hebben meegeschreven aan het Operationeel draaiboek Wolf fase 1: [redacted] (Provincie Utrecht), [redacted] (Provincie Utrecht), [redacted] (BIJ12/Unit Faunafonds), [redacted] (Ministerie van Economische Zaken), [redacted] (Provincie Drenthe), [redacted] (Ministerie van Economische Zaken), [redacted] (BIJ12), [redacted] (Provincie Drenthe), [redacted] (Provincie Groningen), [redacted] (Provincie Limburg).

Er zijn overleggen gepland waarbij de aanbevelingen uit het' Voorstel voor een wolvenplan' uitvoerig zijn bediscussieerd en waarbij, indien noodzakelijk, ook externe deskundigen betrokken zijn. Er hebben oriënterende gesprekken plaatsgevonden met delegaties van WiN en onderzoeksbureau Alterra. Deze beide hebben voorstellen gemaakt over hun mogelijke bijdragen aan de uitvoering van het operationeel draaiboek. Deze voorstellen zijn door de regiegroep beoordeeld en, wanneer dit doelmatig was, opgenomen in het voorliggende operationeel draaiboek.

Tijdens het verblijf van een zwervende wolf in de provincies Drenthe en Groningen in het vroege voorjaar van 2015 is veel ervaring opgedaan over handelswijzen. Deze ervaringen zijn in het voorliggende draaiboek verwerkt.

Het hoofdstuk over communicatie is als opgesteld door communicatiemedewerkers van de provincies Utrecht en Drenthe en BIJ12.

In hoofdstuk 9 wordt schematisch aangegeven welke handelingen er in verschillende situaties noodzakelijk zijn en wie daarbij betrokken zijn.

Ten slotte bestaat een deel van de bijlagen uit protocollen die door Alterra zijn opgesteld in het kader van het 'Voorstel van een wolvenplan'. Alterra heeft deze protocollen, die voor een deel ook uitgetest zijn in rollenspelen tijdens een bijeenkomst met maatschappelijke partijen, beschikbaar gesteld voor dit operationeel draaiboek. Ze zijn vrijwel ongewijzigd opgenomen in bijlagen 1 tot en met 17. Het taxatierapport prooidier wolf van BIJ12/UnitFaunafonds, waarin een aantal protocollen zijn verwerkt, is opgenomen als bijlage 14.

Op basis van praktijkervaringen met zwervende wolven kan aanpassing van dit operationeel draaiboek noodzakelijk blijken te zijn. Het draaiboek dient daarom ook gezien te worden als een groeidocument, waarin naast tekstuitbreiding voor de volgende fasen van vestiging, ook aanvullingen en correcties zullen worden aangebracht. Er is in dit draaiboek uitgegaan van de vigerende Flora- en faunawet. Met de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming in 2016, zullen er meer taken en bevoegdheden bij de provincies belegd worden. Dit zal ongetwijfeld ook aanpassingen in een volgende versie vergen.

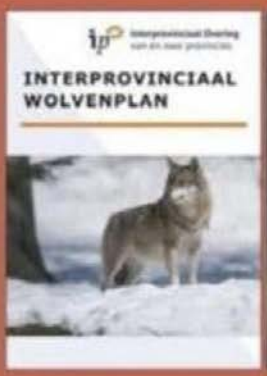
WiN Wolven in Nederland is een samenwerking van Natuurmonumenten, ARK Natuurontwikkeling, FREE Nature, Koninklijke Jagersvereniging, IVN, IFAW, Studio Wolverine, Rewilding Foundation en de Zoogdiervereniging. Wolven in Nederland zet zich in om draagvlak voor de wolf te creëren.

Bijlage 12:

Presentatie BIJ12 tijdens bijeenkomt Wolven in Nederland.

Werkt voor provincies

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Van Wolvenplan naar Wolvenplan....
naar Landelijk Aanpak Wolf.....

20 oktober 2025

WOLVEN
IN NEDERLAND

5.1.2e

(met m.m.v. 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e , 5.1.2e)

foto's: 5.1.2e)

44494060

0002

Woo-besluit over Landelijk Informatiepunt Wolven_2025-013592

Kenmerken

In het Woo-verzoek wordt verzocht om de presentaties, gegeven op 20 oktober 2025 door BIJ12 en het IPO, op de bijeenkomst van Wolven in Nederland, inzake het Landelijk Informatiepunt Wolven, alsmede de gastenlijst voor voorgenoemde bijeenkomst. Het Woo-besluit luidt dat de gevraagde informatie gedeeltelijk openbaar wordt gemaakt, met uitzondering van de informatie die onder de uitzonderingsgronden van de Woo valt.

Publicatiedatum: 10-12-2025
Geldigheidsdatum: 10-12-2025
Categorie: Woo-verzoeken
Zaaknummer: 2025-013592
Trefwoorden: Landelijk Informatiepunt Wolven, IPO, BIJ12, wolf, wolven

5 bestanden (23.5 MB)

0000_Woo-besluit.PDF

187.57 KB (.PDF) **Downloaden**

0000_Woo-inventarislijst.pdf

90.63 KB (.pdf) **Downloaden**

0000_Woo-verzoek.pdf

133.26 KB (.pdf) **Downloaden**

0001_PP WiN overleg LAW.pdf_44494059.pdf

5.99 MB (.pdf) **Downloaden**

0002_PP Wolf WP25 WIN 201025.pdf_44494060.pdf

17.11 MB (.pdf) **Downloaden**